

KELETI ÚJSÁG

Politikai napilap

Felki szerkesztő: SZENTMIKLÓSI JÓZSEF

Előfizetési árak:
 Egy hónapra... 20 - koronás
 Három hónapra... 55 - koronás
 Félévre... 100 - koronás
 Évesre... 180 - koronás
 Egyes szám ára 80 fillér

Megjelenik minden reggel.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 „Egyetem-utca” 3. szám
 Telefonszám 804
 Kiadóményhely: utányomlás utca

Megölték Moszkva urait

Páris, okt. 8

A moszkvai központi kommunisztábiottság ülésén történt bomba-merénylet az „Echo de Paris” stockholmi tudósítója jelenti, hogy Moszkva igazi urait, Kropotovot és Savorakit megölték és hetvenötöt megsebesültek. A merényletet megelőző napon a kommunisták a központi bizottság ellen tervezett merényletet fedezték fel és hatvan személyt kivégeztettek, köztük Makow tábornokot.

As új szerb kormány

Bukarest, okt. 8

A „Dacia” írja: Egy lyoni radiotelegramm tudatja: Szerbia régens hercege azt a kívánságát fejezte ki, hogy vasárnapra mutassák be neki olyan szerb kormány végleges jegyzékét, amely kormány azán bizhatik is a parlament támogatásában.

Az új kabinet megalakításával Irlkovic Markót bizta meg. Egy más hír szerint Pavlovics kapta a megbízást az új kormány megalakítására, aki a következő jegyzéket állította eddig össze:

Pavlovics miniszterelnök és belügyminiszter, Carosin külügyi, Vestnics pénzügyi, Georgievics ipar- és kereskedelmi, Popovics Dusan igazságügyi és Martinevics földművelési miniszter.

A többi tárca betöltése végezt tárgyalások folynak a szerb politikusokkal.

Amerika és Anglia municiója Szovjetoroszország ellen

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul”-nak jelenti Karavonból:

Az Egyesült-Államok megkezdte a municiószállítást a Kolozs hadsereg részére. Az angolok is fognak küldeni municiót, de ezzel Déloroszország hadseregeit látják majd el.

Wilson betegsége

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja Párisból: A Wilson egészségi állapotáról október 3-án közzétett jelentés így szól: „Wilson egészségi állapota, csekély javulás mellett, csaknem változatlan”.

Grayson orvos részletesebb tájékoztatást nem hajlandó adni.

A kormány visszahívja a balti csapatokat

Nagyszeben, okt. 8

A sajtóiroda közli: A német kormány felhívást intézett a balti csapatokhoz, melyben felszólítja őket, hogy hazájukba térjenek vissza, mert kívánságuk, hogy a balti tartományokban maradjanak, bűn, amely súlyos represszákat von maga után az egész német nép ellenében.

OROSZ BÉKE

Wilson álláspontja a szenátusban — Fall szenátor egy javaslatát elfogadták — Sürgős a német béke ratifikálás

Kolozsvár, okt. 8

A nagybeteg Wilson a szenátus tanácskozásában nem vett részt. Azt hiszik azonban, hogy kompromisszummal ki lehet egyenlíteni az ellentéteket közte és a szenátorok között. A német békét az amerikaiakon kívül, nem tárgyalta le a felszólított olasz kamara sem, de kitaláltak egy módot, mellyel a sürgős ratifikálást keresztülvihetik s ezzel élni is fognak. Igen figyelemreméltó hírek jönnek arról, hogy az oroszokkal a békétárgyalást megelőző érintkezések szálait vették fel a ha ennek eredménye lesz — ami a szovjet bukását is jelentené — új fordulat következne akkor Európa békepolitikájában.

Béke Oroszországgal

Berlin, okt. 8

Egy stockholmi lap jelenti, hogy Oroszországban teljes fordulat állott be. Hír szerint Pétervárott a polgári elemek több középületet birtokukba kerítették. A Pressinformation bukaresti jelentése szerint a román főparancsnokság közli, hogy a moszkvai szovjetkormány a békétárgyalások azonnali felvételét javasolta Romániának.

Berlin, okt. 8.

Az „Achtuhr Abendblatt” jelenti Zürichből: A „Daily Mail” értesülése szerint Balfour kijelentette, hogy hozzá Washingtonból még semmiféle hivatalos jelentés nem érkezett az orosz békeajánlatról. Teljesen megbízható forrásból tudja azonban, hogy a moszkvai szovjetkormány a közvetlen összeomlás küszöbén áll.

Berlin, okt. 8.

A „Vorwärts” jelenti Dorpatból Helsingforsen át: Estland, Lettország és Litvánia kiküldöttjeinek tanácskozásán elhatározták, hogy képviselőket küldenek ki a bolsevikokkal való békétárgyalásokhoz. A képviselők már a legközelebbi időben összejárnak a bolsevikok képviselőivel.

Bukarest, okt. 8

A „Dimineața” írja Lyonból: A „Le Temps” az esztlandi delegációtól ezt az értesülést kapta: A balti tartományok Dorpatban megtartott második értekezletén október 1-én fejezték be. Litvánia, Livland és Esztland képviselői kijelentették, hogy elvben hajlandók Dorpatban újra felvenni a tárgyalásokat az oroszokkal, ha a fegyverszünetet október 25-éig megújítják. A tárgyalások felvétele esetén a szovjet kormány képviselői meg fognak Dorpatban jelenni. Elhatározták, hogy nyilatkozatot küldenek a békekonferenciához a balti tartományok értekezlete nevében.

Wilson győzött a szenátusban

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja: Az Egyesült-Államok szenátusa Fall szenátor Wilson-ellenes határozati javaslatát elvetette, de egyet közülük mégis elfogadott s ezt később veszik majd tárgyalás alá.

Ez a megszavazott javaslat indítványozza, hogy hagyják ki az amerikaiakat a helyreállítási bizottságból.

Visszautasították azonban azt az indítványt, amely le akarta szögezni, hogy Amerika érdekelve volna Csehszlovákország nemzeti kisebbségeinek védelmében. A többi 26 javaslatot egy tömegben vetették el.

Páris, okt. 8

A „Chicago Tribune” írja: Wilson elnöknek visszatértek a tapasztalatai, hogy a szenátus többsége támogatja mindazon fenntartásokat, amelyekről ő azt mondja, hogy nem mások, mint a szerződés egyszerű visszautasítása. Azt hiszik, hogy az elnöknek kompromisszumot kell elfogadnia, vagy elbuktatják a szerződést.

Siettetik a német béke életbeléptetését

Nagyszeben, okt. 8

A német békeszerződés megállapítja, hogy határozatal azonnal érvényre lépnek, míhelyt Németország és a nagy hatalmak ratifikálták. Anglia már ratifikálta a szerződést, a francia kamara is jóváhagyta s a szenátus a jövő héten fogja ratifikálni. Az olasz király szintén a jövő héten fogja egy dekretum által ratifikálni kijelenteni, úgy hogy a német békeszerződés október 12-ike táján hatályba lép. Közvetlenül ezután a népszavetségnek össze kell ülnie.

Az olasz ratifikálás

Páris, okt. 8

Az „Echo de Paris” jelenti: A francia kormány, amelyet aggasztott az, hogy a versaillesi szerződés életbeléptetése az olaszországi események miatt nagyon elhúzódik, az olasz kormánytól azt az értesítést kapta, hogy Nitti miniszterelnök és Tittoni külügyminiszter elhatározták, hogy a békeszerződést ratifikálják az új kamara részéről való későbbi elfogadás reményében. Rómában általában azt hiszik, hogy a szerződés a kormány részéről történő ratifikálás után érvénybe lép s most ez a fődolog.

A francia szenátusban

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul”-nak jelenti Párisból: A francia szenátus tárgyalás alá vette a német békeszerződést.

Mikor ül össze a Népliga?

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul”-al közlik Párisból: Washingtonból jelentik: Clemenceau ideérkezett jegyzéke azt indítványozza, hogy hívják össze a Népek Ligáját. Itteni hivatalos körök véleménye szerint november előtt nem történhetik meg ez az összehívás, mivel előbb ratifikálnia kell a békeszerződést az amerikai szenátusnak.

Orosz-német különbékét terveztek

Nagyszeben, okt. 8

A sajtóirodának jelentik: Bismann Holweg kijelentette, hogy Németország 1916-ban a dán kancellár közvetítésével erőfeszítést tett, hogy béét kössön Oroszországgal. Eredményt azonban nem értek el, mert az orosz nép nem akart különbékét.

Lembergri panasz

Nagyszeben, okt. 8

A sajtóiroda jelenti Párisból: A leMBERGI lengyel bizottság, amelynek tagjai közé csak tekintélyes személyiségek tartoznak, fölterjesztést intézett az antanthoz, amelyben panaszt tesz az ellen, hogy Lengyelországra nem voltak elég tekintettel a békeszerződésben. A fölterjesztésben különösen emiatt panaszkodnak, hogy a zsidóknak olyan nemzeti kisebbségi jogokat adtak meg, aminteket azok sem Angliában, sem Amerikában nem élveznek.

Mitől tartanak a franciák?

Bukarest, okt. 8

A „Chemara” írja Lyonból: Lefevre A. képviselő indítványt terjesztett a francia kamara elé, melyben Németország teljes lefegyverzését kívánja. Szükségesnek találja, hogy orról a szövetségesek diplomáciai tárgyalás kezdjenek. Ez az indítvány volt a pénteki ülés tárgya. Lefevre kimutatja, hogy a német hadsereg már teljesen újra van szervezve és hadianyagot is gyártanak.

Azt véli, hogy a németek most is bíznak hadseregükben s a revans gondolatát látogatni is fogja őket. Bizonyos afelől is, hogy a fegyverszünet alatt munkában állott ügyek elkészítését folytatták.

Tardieu válaszában kifejtette, hogy a békeszerződés hatalmas fegyvert szolgáltat a német hadsereg újraszervezése ellen. A 168 ik szakasz felhatalmazza a szövetségeseket, hogy rákényszerítsék a németeket arra, hogy csupán egy gyárban készíthetnek municiót, ami az ellenőrzést is egyszerűvé teszi.

Többoldalú megvitatás után Lefevre visszavonta indítványát, a kormány megokolását pedig egyhangulag magáévá tette a kamara is. E szerint a francia kormány érintkezni fog a szövetséges hatalmakkal Németország és szövetségesének tényleges lefegyverzése ügyében; ezután azért is, hogy csak egy, megnevezett gyárban

készíthessenek a németek ellen-
őrizhető módon és mennyiségben
hadiszereket.

A németek kiürltik a balti tartományokat

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja Lyonból: A
„Lokalanzeiger” jelenti, hogy a
német kormány október 3-án meg-
adta válaszáat a balti tartományok
kiürítése ügyében. Megígérte, hogy
megtesz minden lehetőt csapatai-
nak Kurlandból Németországba
való visszaszállítására végeit. Kéri,
hogy jóhiszeműségét ne vonják
kétségbe.

Görög-olasz barátság

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja San-Paulóból:
Aihéből jelenti, hogy több görög
politikus és kereskedő görög-olasz
ligát létesített oly célból, hogy a
görög-olasz barátságot fenntartsák
és fejlesszék, főképp gazdasági és
szellemi téren.

Schleswig népszavazás előtt

Bukarest, okt. 8

A „Dimineata” írja: A német
csapok befejezték Schleswig ki-
ürítését a október 15-én itt meg-
kezdődik a népszavazás. Minden
szavazóhelyen a szövetségesek
vegyes bizottsága fog működni egy-
egy dán és német teggel kiigészítve.

Kormányválság Török- országban

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja Lyonból: Kon-
stantinápolyból jelenti, hogy a
szulán Djamad Ferid pasa nagy-
vezérnek három nap előtt benyuj-
tott lemondását elfogadta. Még
nem tudható, ki fogja a nagyvezér
örökét átvenni.

Uj választások Francia- országban

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja Párisból: Cle-
menceau kedden törvényjavaslatot
nyújt be a francia kamarához,
melyben november 9-ére tűzi ki
az országgyűlési választásokat.

Személyi hírek a béke- konferenciáról

Bukarest, okt. 8

A „Le Progres” írja: Braut őrnagy,
aki, miután több francia-
országgi úszói és allizai fogoly-
tábort meglátogatott, Berlinbe utazott.
Ma reggel visszatért Ver-
saillesba.

Ma reggel utazott el hat német
szakértő, kik az elpusztított terü-
leteket fogják meglátogatni a meg-
vizsgálni a teljesítendő munkákat.

21. és 25. sz. rendelet módosítása

1. Vétkeseknek nevezetnek azok,
akik: jóhiszeműleg, rossz szándék-
 nélkül, nyilvános helyeken, állomá-
sokon, vonaton, utcán stb. akár igaz,
akár képzelt oly híreket közölnek,
terjesztenek, megjegyzésekkel kísér-
nek, melyek a hadmivételekre, hadi
helyzetre és csapatelölásokra, kato-
nai hatóságok rendelkezéseire vagy
bármily más, a román hadseregre
illető kérdésekre vonatkoznak.

2. Mindezek büntényi képeznek, a
practorok ítélését és büntetését vonják
maga után a mint első és utolsó kö-
rum, egy évig terjedhető fogsággal
és 2000 lei pénzbüntetéssel büntet-
tetnek.

Ha a fenti tényeket kémkedés
vagy árulás szándékából követik el
az érvényben levő hadi büntető tör-
vények lesznek alkalmazva.

Az erdélyi ellenőrzési
zóna parancsnoka:
MARINESCU ezredes

LEHET GYÜLÉSEZNI

A gyülekezési jog és a sajtócenzura szabályozásáról — A kormányzótanács és a katonai parancsnokság új rendelete

Kolozsvár, okt. 8

A nagyzebeni „Gazeta Ofi-
ciala” hivatalos közlönyben egy rég
várt rendelet jelent meg, amely a
gyülekezési jog és a sajtószabad-
ság korlátain némileg enyhíteni fog.
A rendelet csak arra az időre lép-
teti érvénybe új intézkedéseit, mi-
alatt Erdélyben választások foly-
nak. De ebben az időben megadja
a lehetőséget a politikai gyűlések
tartására és szabadabb mozgást
enged a sajtónak a cenzura alatt.

A rendelet, amelyet Maniu Gyula,
mint kormányzótanács elnök és
Petala tábornok, mint az erdélyi
felügyeleti zóna katonai parancs-
noka írta alá, a következőképen
szól:

Nyilvános gyűlések

A képviselő- és szenátusválasztá-
sok idejére a gyülekezési jogra
és sajtócenzurára vonatkozólag a
következőket rendeljük el:

1. Nyilvános gyűléseket tarthat-
nak oly polgárok, akiket a választói
jog a választási törvény értel-
mében megillet, az alábbi sza-
kaszokban foglalt rendelkezések
betartásával.

2. A nyilvános gyűléseket három
nappal a gyűlés napja előtt — vé-
rosokban a rendőrkapitánynál,
nagy- és kisvárosokban a főszolgá-
bírnoknál — kell bejelenteni.

A gyűlések csak a reggeli 8 és
az esti 6 óra közötti időben tar-
thatók. Este 6 óra után csak zárt
helyiségben.

A bejelentést a választókerületben
választásra jogosult legalább három
polgárnak írásban kell benyújtania.
E három polgárnak választói jo-
gosultságát a választói listából ké-
szítettett kivonattal, vagy választói
igazolványukkal kell bizonyítaniok.
A bejelentésben bejelentendők: a
gyűlés napja, órája, helye,
programja, valamint a gyűlésre
hívott személyek kategóriája, to-
vábbá azok hozzávetőleges száma
és lakóhelye.

Az illetékes hatóság — rendőrk-
apitány a városokban, főszolgá-
bíró a nagy- és kisvárosokban —
a gyűlést bejelentő polgároknak
elismervényt állít ki, melyben fel-
tünteti az az órákat és helyeket, amelyre
a gyűlést bejelentették.

Azt a gyűlést, amelyet a ren-
delet intézkedései értelmében be-
jelentettek, nem lehet megakadá-
lyozni, ha az összehívók bebizo-
nyítják, hogy szervezett politikai
pártnak a tagjai, vagy ha a köz-
rend fenntartásáért jótállanak és
kezeskednek.

A hatóság a közrendre való te-
kintettel elrendelheti, hogy a gyű-
lés más helyiségben és más órá-
ban tartsassék, mint amelyre beje-
lentették.

A hatóságnak a bejelentett gyű-
lésről értesítenie kell a legköze-
lebbi térsparancsnokságot. A jelöl-
tek és kísérőik számára, ha a
megye területén kívül laknak, a
választókerületre szóló utazási
igazolványt a központi választási
iroda elnöke, vagy a belügyminisz-
terium állítja ki.

3. A nyilvános gyűléseken nem
tárgyalhatók: a katonai biztonsá-
got, az állam területi integritását
és a közrend fenntartását illető

kérdések, valamint tilos a hatóság
rendelkezései elleni izgatás.

4. Minden gyűlés elején vezetősé-
g választandó. Míg a vezetőség
meg nem kezd működését, a rend-
ért azok a polgárok felelősek, akik
a gyűlést bejelentették, a gyűlés
megnyitása után pedig a vezetőség
tagjai is felelősek.

A vezetőség és a gyűlést be-
jelentő polgárok felelősek a napi-
rend és a 3. szakaszban foglalt
rendelkezések betartásáért.

5. A gyűléseken képviselve kell
lennie a rendőrhatalóságnak és va-
lahányszor szükségesnek bizonyul,
a katonai hatóságnak is.

A hatóság képviselőjének joga
van rendzavarás, a program fi-
gyelemben nem vétele, vagy a 3.
szakasz rendelkezéseinek áthágása
esetén kétszeri felhívás után a
gyűlést feloszlatni.

A cenzura

6. A választások tartama alatt
szabadon vitathatók meg a sajtó-
ban a belpolitika összes kérdései,
a 3. szakaszban foglaltakon kívül.

A cenzura hivataloknak teendőik
teljesítésekor csak a 3. szakasz-
ban, a nyilvános megvitatás en-
gedélye alól kivett pontok ellen-
őrzésére kell szorítkozniok és sza-
badon engedniük kell a belső kör-
ülményekről szóló minden más
közleménynek a közzétételét.

7. A képviselő- és szenátorvá-
lasztások számára kiűzött utolsó
nap leteltével az 1—6 szakaszok
rendelkezései hatályukat veszítik
és a mai rendeletek lépnek ismét
érvénybe.

8. Az 1—4 szakaszok rendelkezé-
seinek megszegését a katonai pa-
rancsnokságok rendeletei szerint
üldözik.

A fenti rendelkezések áthágása
miatt indított eljárás nem zárja ki
a beszédek közben, vagy a sajtó-
ban elkövetett egyéb büntetendő
cselekményekért való büntetőjogi
felelősséget. E büntetőcselekmények
a rendes bíróságok alá tartoznak
Nagyzeben, 1919. szept. 19.

A magyar delegáció

A főtanács még nem ismerte el a Friedrich- kormányt — Clerk budapesti pohárköszöntője

Bukarest, okt. 8

A „Dimineata” jelenti Lyonból:
A legfőbb tanács újból ülést tart.
Tüitoni Párisba érkezésének hírére
nem erősített meg. A konferencia
titkára még nem vette kézhez a
német választ az antant jegyzé-
kére, amely a balti tartományok
kiürítését követelte.

A békekonferencia még nem
szárdékozik a magyar meghatal-
mazottakat meghívni a békekötési
szerződés feltételeinek átadása vé-
gett, mivel az antant nem ismerte
el a Friedrich-kormányt.

Telky Pál béke delegátus?

Bukarest, okt. 8

A „Viitorul” írja Lyonból: Bu-
dapestről közlik, hogy állítólag a
Párisba küldendő magyar béke-
delegáció elnökévé gróf Telky
Pál a szegedi kormány egyik mi-
nisztere van kiszemelve.

Clerk diszebédjén

Bukarest, okt. 8

A „Dimineata” írja: Sir Clerk
budapesti látogatása alkalmával
érdekes dolog történt.

Az antant képviselőinek egyik
ebédjén, románok nem voltak je-
len.

Amerika delegátusai arról
papaszkodtak, hogy Romániában
különböző légkört tapasztaltak Ame-
rika iránt. Ez a kedvezőlelem ban-
gulat annak a következménye, hogy
kizárólag Amerika követelte Ro-
mániától a fegyverszüneti feltétele-
ket és csakis Amerika követeli Ro-
mánia békefeltételei között azokat
a záradékokat, amelyek ellen a
románok tiltakoznak.

Sir Clerk azonnal válaszolt az
amerikaiak beszédeire. Biztosította
az antant budapesti képviselőit,
hogy az antantot támadó román
politikuskok által teremtett légkör
nem változtatja meg Románia külső
politikáját, mert ez változatlanul
hűséges az antant iránt.

Svájci lap a magyar politikáról

Budapest, okt. 8

A „Neue Züricher Zeitung” aug.
25-iki száma a magyar helyzetről
többek között a következőket írja:

„Ha alapelveiket keressük a
magyarországi dolgok ilyen szo-
moru fejlődésének a egyetlen leho-
tóséget valamely jobbra vezető
fordulatnak, akkor elsősorban a
nemzetiségi kérdésre kell figye-
lemmel lennünk. A nemzetiségi
kisebbségek ellen a felsőbbeségi
törekvés, a sovinizta asszimiláció
a főoka Magyarország belső fel-
bomlásának a annak, hogy — amit
képtelenségnek tartottak — a ma-
gyarság lezuhant megálmódott ma-
gasságából és annak, hogy az
egész nemzeti szervezet összeomlott.

Azok, akiknek ma Magyar-
orezágon a hatalom a kezében
van, jól tennék, ha nem várnák
meg, míg a kisebbségek védelmét
a még messze távolban levő béke-
szerződés fogja rájuk kényszeríteni,
hanem saját elhatározásukból újból
hirdetnék a Jászai-féle egyenjogúsági
és autonómia elveket a kormány-
zási tényekben, főleg pedig a vá-
lasztásoknál, ezek szerint cseleked-
nének is.

Igy talán lassankint vissza-
sereznek a világ szimpátiáját,
melyet a magyarság annyira el-
jártzott a ezzel fontos alapkövét
sereznek meg elomló állami létük
ujraépítésének.”

Reklám

nyomatványokat és minden-
féle grafikai munkát a leg-
izlést sebb kivitelben készít a
Lapkiadó és Nyomdai Műintézet
R. T. Kolozsvár, Egyetem u. 3

Minden vonattal egymillió korona vándorol ki

Ankét a pénzkatasztrófáról és a kollektív szerződésről — A kolozsvári gyáriparosok mozgalma

Kolozsvár, okt. 8

(Saját tud.) Minden vonat egymillió koronát visz ki Erdélyből és vissza egy sem hoz semmit. Ez jellemzi ezt a pangást, ami agóniával fenyegeti gazdasági életünket. A pénzhiány, a pénzértelensége s ezzel kapcsolatban a drágaság, amely a munkabéreknek szabályozását teszi lehetetlenné. De mert a pénz kimegy és érte nem jön be nyersanyag, a termelési szünet csak növeli a munkanélküliséget. Kerülni kell a melreható orvosságokat, hogy az államveszedelemből megmenthető legyen, ami megmenthető.

A gyáriparosok erdélyi szövetségének kolozsvári csoportja kedden délután értekezletet tartott a kereskedelmi és iparkamarában s az értekezlet tartalmaz vilámban vetett fel értékes indítványokat.

Az értekezleten dr. Farkas Mózes elnökölt. Kiss Mór dr., a gyáriparosok szövetségének titkára terjesztett elő előadói javaslatot, mely

a pénzhiány

okait négy főpontban jelöli meg s ezek közt nem is a legjelentékenyebbnek jelzi azt, amit főknak emlegetnek: a f. hár pénznem forgalmán kívül helyezését. Ez egész Erdélyre nézve körülbelül százmillióra, Kolozsváron körülbelül 19 millióra becsülhető s már ebből kifutnak, hogy az általános pénzhiány oka nem ez. Sokkal lényegesebb oka ennek a giró- és kléring-forgalom megszűnése, a tömeges árubehozatal, mely nem is mindig a legszükségesebb, hanem fölös, vagy luxus-cikkéért óriási összegeket visz külföldre. Másik s talán legveszedelmesebb, mert legkevésbé orvosolható baj: a kisemberek bankógyűjtő mániája. Milliók és milliók havernek odahaza a ládaliában és szalmazsákban. A példát és buzítást persze kereskedőinktől veszik — akik a konjunkturális üzletek lebonyolításáért óriási összegű pénzkészletet tartanak — a zsákukban. Ez utóbbin csak az elmék és az erkölcsök javulása segíthet, annak belátása, hogy saját maguk előtt vágják a fát, akik a gazdasági élet vért: a pénzt, részint a rohamos gazdagodás vágya, részint oktalan kincsgyűjtés okából a rendes keréges folyamatot viszszerítik. Orvosizerek a fehérszépze mielőbbi kicsérülésének minden módon siettetése, a giró- és kléring-forgalom visszaállítása; a bankoknak az inkasszóra való sürgetése s e célból a judikatúra mielőbbi munkaképessé tétele; végül a pénzelrejtés megállítására tehető hatósági intézkedések.

Gyárosok bankja

A vita során Székely Viktor rámutatott arra, hogy a kereskedelem és forgalom feloldása milyen fontos és hatásos volna az egészséges pénzforgalomra nézve, valamint arra is, hogy micsoda rengeteg összegek vándorolnak idegen piacokra a lábrakapott valuta-manipulációk miatt.

Farkas Mózes dr. azt hozza fel, hogy sok pénztintézetnél magas kamatra van kölcsön pénz, de folyószámlára nincsen. Majd azt a kérdést veti fel, hogy a bankok

nem tudnának-e egy leszámítoló központot létesíteni, melyben az ipari vállalatok a különböző pénzváltásokat és folyósításokat eszközölhetnék, hogy a valuta-spekulációt is kikerüljék és az üzemek fentartásához momentán szükséges pénzeszegeket átutalásokkal felvehessék.

Bagamery József bankigazgató kijelenti, hogy nem tud olyan esetről, mellyel a pénzhiányt magas kamatszerezésre használják fel. A pénz eltűnik a falvakban, de sok a lebélyegezetlen pénz is, ami kívül áll a forgalmon és szükségessé tartaná, ha még egyszer elrendelnék a lebélyegzést.

Ferenczy Gyula bankigazgató elismeri, hogy lehetnek bankok, amelyek nem állnak hivataluk megjelölésénél és valuta-spekulációval foglalkoznak. Ezzel elősegítik a valutaláncok munkáját. A fehér pénz is jelentékeny összeg, amely nincs forgalomban. De a szabad kereskedelem és szabadforgalom nagyot lendítene a pangáson.

Farkas Simon élénk adatokkal ismeri fel a nehézséget, mely a gazdasági üzemekre nehezedik azért, mert a bankok nem tudnak fizetni. Ki meri jelenteni, hogy minden vonattal egymillió vándorol ki és nem jön vissza semmi. A leszámítoló központ ezt megélt helyesnek tartja, de azt ajánlja, hogy a gyáriparosok egy külön bankot alapítsanak pénzügyeik lebonyolítása végett.

ISTENI SUGALLATRA

D'Annunzio elmondja: miért foglalta el Fiumét? — A jugoszlávok ellenakcióra készülnek

Páris, okt. 8

A „Chicago Tribune” külön tudósítója írja a következőket:

— Valamint Isten szava vezette Jeanne d'Arc-t, hogy maroknyi hazafi élén meglibiztassa a harát ellenségeitől, úgy hivaltam én is öpkeéseim kis csapatával Fiuméba.

Gabriele d'Annunzio mondta ezeket. Ferencz József császár volt palotájának kihallgatási termében vegyünk.

— Ha valaha valakit vezetett isteni sugallat reménytelennek látszó vállalatba fogni, úgy engem az vezetett — mondta. Ágyban feküdtem magas foku lázzal. Ekkor hang szólt hozzám: „Merj Fiuméba!” Azonnal fölkeltem, fölöltözködtem, összehívtam 2000 embert, kis önkéntes-hadseregemet és ellenállás nélkül bevonultam a városba.

— Ha huszonegy órát kések, a szerbek már előttem olt lettek volna. Föltétlen megbízható bizonyítékunk van arról a szándékukról. Főhadiszállásukat mindenekelőtt Zágrábból Ogulinba tették át. Fontos okmány került a kezünkbe, melyet átadtunk az olasz képviselőnek, hogy a kamarában fölolvassa s amely bizonyítja, hogy a — horvátok már egészen új kormányt neveztek ki Fiume város élére, hogy ez a kormányzat egyszerre a kezébe ragadja.

— Ha szükség volna annak a bizonyítására, hogy a lakosság kívánja az Olaszországhoz csatlakozást, hát azt a bizonyítékot megadja az

Az értekezlet az előadó indítványai mellett a leszámítoló központ, vagy külön bank eszméjét magáévá tette s bizottságot küldött ki, hogy ez a tervet előkészítse. A bizottság tagjai: Ferenczy Gyula, Farkas Mózes dr., Farkas Simon, Reitter József és Bagamery József. Kiss Mór dr. ezután

a munkabér

szabályozásáról terjesztett elő javaslatot. A kérdés mindkét oldalról — morcia — ma is az osztályharc stádiumában áll. Munkás és munkadó kölcsönösen igazságos érdekeiknek kiegyeztetése csak a felismert kölcsönös érdek jegyében történhetik. Ezért olyan intézkedésekre van szükség, amelyek egyfelől a munkás részére a még messze álló tisztességes megélhetést, higiénit, ruházatot, lakást, nevelést és munkabért, — másrészt az ezer nehézséggel küzdő vállalkozások prosperálását biztosítják: mert végre is a magasan fejlett ipar és virágzó termelés az, mely az általános jólétet és így a munkás helyzetének emelését is biztosítja.

Székely Viktor, Reitter József és Farkas Mózes dr. felszólalásaiban irányadó elvként domborodott ki, hogy a munkás műveltségét és szakképzettségét kell emelni, ez a versenyképesség titka.

A vita során megállapította az értekezlet, hogy a már megalakított munkaadó-szövetség szervezettel fogják kifejleszteni és életre vezetni. A kereskedőket és iparosokat belépésre szólítják fel s így lehetővé teszik, hogy a munkások kollektív szerződését a munkaadók is kollektíve köthessék meg. A munkaadók szövetsége tud majd munkásjóléti tervet megvalósításával is foglalkozni.

HIREK

Családirtás Frátán

Megölte az anyósát, a feleségét és önmagát

Kolozsvár, okt. 8

(Saj. tud.) Borzalmas családi dráma tartja izgalomban a közeli Magyarfráta községi lakosait. Egy csizmadia család drámája ez, melyről a következőkben számol be a „Keleti Újság” tudósítója:

Rajta Lajos bekényeri csizmadia két évvel ezelőtt vette feleségül Szovetyán Ilka magyarfrátai leányt. Eleinte békeségben éltek, később azonban gyakori lett közöttük a civódás, amelybe utóbb a csizmadia anyósa, az ötvenéves Szovetyán Ilka is beleszókozott. Rávette leányát, hogy hagyja el a férjét, térjen vissza a szülei házához. Két héig éltek külön. Akkor a férj, aki szerette nejét, utánna ment és hosszas kéréssel rábirta, hogy térjen vissza hozzá.

A békeség nem sokáig tartott. Az anyós ismét megjelent és hazavitte leányát. Rajta egy párszor üzent érte, de hiába. Ezután Magyarfrátán udvarolni kezdtek a csinos menyecskének, amit a férj is megtudott. Elhatározta, hogy maga megy a feleségéért és hazavivni.

Tegnapelőtt hajnalban Barkanyesről áment Magyarfrátára, ahol felkereste az öccsét, Rajta Györgyöt. Megivolt egy deci pálinkát és azután elment az asszonyhoz. A kapuban az anyós fogadta, aki a csizmadiat durván elkergette.

Rajta ellátározott. Az öccsénél megivolt még két deci pálinkát és megához vett egy éles disznóölő kését. Ezzel kopogtatott be Szovetyánékhöz. Az ajtóban az anyós utját állotta, nem akarta beengedni, sőt igyekezett a részeg embert kituszkolni az utcára. Az erős természetű asszony öklével hatalmas csapásokat mért a veje arcára.

A csizmadia előrántotta kabátja alól a kését és az asszony mellébe szúrta. Holtan rogyott össze. A hosszú penge átszurta a szívet. Rajtánál rémült sikollyal menekült ki a férje elől. A lármára összeszaladt szomszédok nem mertek a késsel hadonászó csizmadia elé állni. A fiatal asszony áldott állapotban volt. Hegve szaladt, de nem bírta a futást. Rajta utolérte. Megragadta a felesége hoját és felesége fejéből a hátába dofta a kését. A szurás a tüdő: sérlette meg és belső vérzést okozott.

A férj tovább szaladt még. Mikor már elhalelt üldözői elől, az utczei kerítés mellett felmetszete a véres késsel a saját hasát. Eszméletlenül terült el. Egy csendőrs-járőr jött a helyszínére, az orvossal, aki apó-lásba vette Rajtát és feleségét. Mindkettő eszméletlen volt. Délutánra azonban magukhoz tértek. Ekkor kihallgatta őket a mócsi járásbírósg kiküldött bírója. Rajta Lajosné ezt vallotta, hogy a férje rosszat bánt vele, egyizben meg is verte, ezért hagyta el az urát. A csizmadia viszont azt mondotta, hogy az anyósa volt az oka mindennek.

Kihallgatás után a férj és feleség állapota rosszabbodott és a kolozsvári ügyészhez ma érkezett értesítés szerint, tegnap este mindkettőn behaltak sérüléseikbe.

— Szentmiklósi József felelős-szerkesztő távolléte miatt a „Keleti Újság” szerkesztéséért dr. Zsigmond István felelős.

a 35.000 ember, eki üdvözlés: mire nagy tüntetésben egyesült. Mi Fiumében maradunk és csak óriási túlsúlyban levő fegyveres erő üzhelne ki. Tudom, hogy a szabad orosz nemzet megöletem ál. Ha szükség van rá, 5.000.000 ember gyűl zászlóm alá.

— Azt híresztelték tegnap Trierzben, hogy offenzív operációkat tervez a dalmát partvidéken. Igaz-e ez? — kérdeztem.

— Tegnap a dalmát olaszok egy delegációja látogalt meg, felelte. — Biztosítottam őket, hogy nem feledkezünk meg rólok, előbb azonban Fiume kérdést kell rendezni hozunk. El fog jönni az idő, hogy Dalmáciát is megmenjünk az orosz haza számára.

Jugoszláv akció készül

Nagyszében, okt. 8

A sejtőiroda közli: Zágrábi távirat jelenti, hogy Jugoszlávia minden részéből, különösen Boszniából és Dalmáciából, fegyvereket követelnek önkéntes csoportok a szerb-kormánytól, hogy D'Annunzio Fiuméből elűzzék.

Amerikai csapatok Dalmáciában

Páris, okt. 8

A „Chicago Tribune” írja: Daniels amerikai tengerészeti államtitkár bejelentette, hogy az Egyesült Államok „Olympia” nevű cirkálóját Dalmáciában amerikai tengerészcsapatokat szállított partra.

— D'Esperay tábornok Temesvárról jelentik: Franchet d'Esperay francia tábornok, az antant balkáni hadseregének parancsnoka, szombaton Temesvárra érkezett. Franchet d'Esperay tábornok volt az, aki 1918 november 13-án Belgrádon a fegyverszüneti szerződést Magyarországgal megkötötte és akinek neve azóta sokszor szerepelt úgy katonai, mint politikai kérdésekben. Temesvári tartózkodása csak az átutazás jelleget bírta. A tábornok Franciaországból jött és Konstantinápolyba utazik. Franchet d'Esperay tábornok fogadására délelőtti megjelent a jászvásári pályaudvaron Domaszianu tábornok, Grodeanu tábornok, Arionovici alezredes, téparancsnok és számos tiszt. A rendőrség részéről Sztójka Sebestyén rendőrfőkapitány volt jelen. Azonkívül kivonult a pályaudvarra egy század katona. A tábornok külvonata kevéssel dél előtt futott be. Franchet d'Esperay, akinek kíséretében francia, angol és amerikai tisztek voltak, kiszállva a vonatból, kezét foglalta fogadására megjelent urakkal. Majd előrefilozott előtte a katonaság, mire a tábornok, kísérete és a temesvári katonai főszemélyiségek gépkocsikba ültek és behajtottak a városba és kíséretével együtt szállodában szállott meg. Látogatást tett a hadosztályparancsnokságon. Dében a téparancsnokság disztribúciót adott a tábornok tiszteletére. Ilyen állapotban Orsovai kavár. Szarvas eyes. Chateau Palurway. Kecze roston. Ménesi bor 1880 ból. Sült körözve. Pezsgő. Vegyes szárnyas. Saláta. Amerikai befőtt. Almás lepény. Fagylalt. Sajt. Gyümölcs Fekete kávé. Likőr. A disztribúción Franchet d'Esperay tábornok és kíséretén kívül résztvettek Domaszianu és Grodeanu tábornokok, Arionovici alezredes, több vezérkari tiszt. Délután Franchet d'Esperay tábornok a városban körzetét tartott. Vasárnap délelőtti utazott el Temesvárról.

— Hogyan segít Anglia a lakásügyben? A „Daily Chronicle” írja: Az angol közjóéti és lakásügyi bizottságok mindent elkövetnek, hogy a munkásokat és a vegyontalan osztályt egészséges, kényelmes és olcsó lakásokhoz juttassák. Az építési tervek célja egyben az, hogy London lakosságát csökkentésük és a lakosság nagyrészét kertvillákban helyezték el. Egy Charles Rothen nevű mérnök terveit fogadták el, aki a Bristol-csatorna mentén bemutatta az új típusú lakások rajzait, amelyeket 30 nap alatt képes felépíteni és teljesen berendezni. A lakások szolidok, minden egészségügyi kényelemmel meg vannak felszerelve, költségük pedig az eddigi építési árak egyharmadát sem éri el. A Bristol-csatorna mentén építik már az új családi házakat. A városi lakások hat szobából és mellékhelyiségekből állanak. Mindössze háromszáz font sterlingbe kerül az építés. Minden lakás központi fűtéssel és fürdőszobával van ellátva, ezáltal lehetővé teszik a legszegényebb osztálynak is, hogy megismerjék a kényelmet és a tisztaságot. A londoni városi lakosság több ezer ilyen házát épített fel London legszegényebb külvárosában s ide költöznek át a kishivatelnokok, munkások és iparosok, akik nem győzik a drága londoni házbérekét. Minden ház mellett félholdnyi kert van.

— Ausztriai gyarmatosok Braziliában. Bécsből jelentik, hogy Német Ausztriából sokan akarnak kivándorolni Braziliába, hogy ott gyarmatosok legyenek. Van köztük

sok katonatiszt is. Nincsenek megelégedve a mostani állapotokkal és új életet akarnak kezdeni a tengeren túl. Lehet, hogy sikerül a tervük, lehet, hogy keserű csalódás éri őket — de az ilyesmire elszánt ember olyan már, mint a játékos, aki megmaradt utolsó pénzét teszi az utolsó kártyára. Egy brazilai társaság már négy hónap óta fáradozik azon, hogy minél több embert csábítson ki Braziliába, ahol San Paola államban biztosít számára megművelésre való földterületeket. Két kisebb kivándorló társaság — ötven tagu az egyik, husz tagu a másik — már hónapokkal ezelőtt elindult Bécsből Braziliába és alkalmiasít oda is érkezett azóta. Tegnap egy nagyobb kivándorló társaság indult el Bécsből s az ottani olasz misszió segítségével külön vasúti kocsikat kaptak Genuáig. Innen az „Indiana” nevű gőzösön a braziliai Santosba utaznak. E hónapban még másik kivándorló társaság fogja őket követni Bécsből.

— Taft leánya sztrájkol. A „Chicago Tribune” írja: Taft Helen, Taft Vilmos Amerika volt elnökének leánya s a Brynwater College vezető igazgatója sztrájkmozgalmat kezdett a kollégiumi tanárok szervezkedéséért és jelentős fizetésemelésért. Miss Taft nemrég tért vissza Franciaországból, ahol amerikai és európai egyetemek közötti szorosabb összeköttetés létesítésén munkálkodott.

— Házasság. Ujhelyi Mór, az „Esti” szerkesztő kiadója és özv. dr. Biró Zoltáné házasságot kötöttek. Minden külön értesítés helyett.

— Pusztító járványok Kelet-Európában. Az „Izbanda” írja: Egész Kelet-Európában dühögnének a járványos betegségek, leginkább a kiütéses tifusz. Veszélyeztetik egész Európát. Lengyelországban, Ukrajnában, Romániában és Szerbiában a kiütéses tifusz halálosan lépett fel. Már ápriliban Lengyelország, Ukrajna, Románia, később pedig Jugoszlávia, Magyarország és Csehszlovákia egész ügyi delegátusai élénk akcióindítoták, hogy intézkedések törtéjenek a pusztító járványok leküzdésére. Ezek az intézkedések azonban csak akkor lesznek eredményesek, ha az összes érdekelt államok civilizált és szakiudós képviselői, valamint a Vöröskereszt egyesületek is tényleg közre fognak lépni. A gonfi Vöröskereszt egyesület megalkotta a kelet-európai járványok elleni küzdelem központi irodáját, oly célból, hogy mindezeknek a társulatoknak és tényezőknak az együttműködését biztosíthassa. A helyzet a súlyos; a népek ide-oda vándorlása, a hadifoglyok hazatérése terjeszti az epidémiát. A kiütéses tifusz egyre közeledik Középeurópa felé és folyton fenyegetőbbé válik a nyugati államokra nézve is. A védekezést azonnal meg kell szervezni.

— Elfogtak egy betörőkirályt. Nagyváradról jelentik: A nagyváradai betörőkirály, Tüdős Nagy Ferenc, vasárnap délután a rendőrség kezére került. Mezmotázásának szenzációja eredménye volt. A betörőkirálynál egy Frommer-pisztolyt és egy olyan karabélyt találtak, amelynek csöve és tuzale van fűrészelve, úgy, hogy az egész gyilkolószerszám nem nagyobb negyven centiméter. Tizennégy betörést bismert. Da az a véd is terheli, hogy ő ölte meg Vucskics századot. A gyilkosságra nézve azt adta elő, hogy a volt honvédszázados katonaruhába öltözött vidéki cigányok ölték meg, akiket ő annak idején a gyilkos-

ság helyszínébe magától ráfen látott ólálkodni. Tüdős Nagy Ferencnek egyébként a szeretője, Csomós Margit is le van tartóztatva. Az ügyészség fogházban ül. A betörőkirályt a rendőrség rendkívül szigorú őrizet alatt megváltva tartja.

— Ném méltó a halálbűn tetésére. Május 23-án a vörösiség rémhirterjesztéséről lefirtóztatta Farkas Istvánt, a közlekedési miniszterium hivatalnokát, mert Farkas a villamoson azt beszélt, hogy a kisgazdák ki akarnak vándorolni az országból, mert a kommunista kormány el akarja koboztatni birtokukat. Azt is híresztelte, hogy a Fehérváry-úton 60.000 vidéki kisgazda fegyveresen megátkozott a vörös csapatokkal. — A forradalmi törvényszék rémhirterjesztéséről elítélte a vádlottat golyó általi halálra és ezt az ítéletet a komnista lapjaiban közölte is, de végre nem hajtották, mert dr. László Jenő azt írta az aktákra, hogy vádlott nem méltó a halálos ítéletre. Így Farkas büntetését életfogytig tartó fegyházra változtatták. Az ügyészség most szabadon bocsátotta és mindazok ellen megindította a vizsgálatot, akik mint bírák résztvettek a halálos ítélet meghozatalában.

Orvosi hír. Dr. Fekete Sándor orvos, operateur rendel délután 2—4-ig, Trefort-utca 13. sz. alatt.

SZÍNHÁZ
A Nemzeti Színház műsora.
Csütörtök: Lili bárónő.
Péntek: Három a kislány.
Szombat: Nincs elvámolni valója?

BELVÁROSI KOMÉDIA
Jókai Ferenc-utca 2. (Bőjárati a Király-u. felé.)
Igazgató: Kovács Jenő.

Az új, 5-ik műsor bemutató előadása:
A járvány — Ez kezdődött meg... — Parádésom — Babi — Nádassy-Petránékné — Előrendű magánasszonyok

Fellegnyek: Dezséri Emma, Novák Duci, Patrán Rólya, Székely Ilona, Dezséri Gyula, Gálósi Zoltán, Ince Vilmos, Körösi Endre, Menci Andor, Szabó Zoltán és mások.

Comisarlatul guvernial — Cluj.

Sz. 1352/1919. c. g.
Értesítés.
Onként jelentkeztek tudomására hozom, hogy folyó hó 11-én szombaton külön vonat áll rendelkezésükre minden irányban.
Jelenkezhetnek esütőrtökön és pénteken.
Podgyász szállítandó. Fénykép szűkecsés.
Cluj, 1919. október hó 8-án.
Dr. Ioan Boeriu, comisar guvernial.

Dolhai vasgyár és ásó-, kapa-hámor ismét teljes üzomben!

Megrendeléseket úgy kereskedelmi árukra, mint gépöntvényekre elfogadunk.
DOLHA RÓKAMEZŐI VASGYÁR ÉS ÁSÓ-, KAPA-HÁMOR
Melchner-Testvérek
U. i.: Levelezések és kérezősködések kizárólag központi irodánkhoz: MELCHNER-TESTVÉREK
Szatmár intézendők.

Cenz. O. Hulea.

APRÓ HIRDETÉSEK

Prima új tölgyfa boros hordók bármilyen mennyiségben állandóan kaphatók. Bármely e szakmába vágó megrendelések elfogadtnak. Keresztesi kádármeister Marosvásárhely, Lemingen-utca 5. sz.

A Békési Kosárfonó Szövetkezet elfogad rendeléseket: nagy utazó, kézi utazó kosarakra, ruhás kosarakra, piaci karkosarakra, gazdasági kosarakra, kerti butorokra, vaszöböl készült diszmun-kákra s általában minden e szakmába vágó munkákra. A szükséglet megjelölésével kérjen ajánlatot. Pontos címzést kérünk! Békési Kosárfonó Szövetkezet, Békés.

Friss Portland cement és elsőrendű kátránypapír szállítmány érkezett Szénásy építőanyag-raktárba, Monostori ut 130. szám, ugyanott oltott mész homoyolt és sima cserép legújtanosabban házhoz szállítva kapható.

Egy a főzésben teljesen jártas szakácsnő keresetlik. Meggyezés levelezés útján. A cím megtudható a kiadóhivataltban.

Chrysanthemum cserépes és levőgött állandóan kapható. Magyar-utca 51/b. alatt.

Eladó butorok, Schütz János-utca 9. Földszint balra.

Egy jó családból való, gimnáziumi érettségvel bíró ifjú, ki tökéletesen bírja a román, magyar és német nyelvet, alkalmazást keres mint gyógyszerészgyakornok. Esetleges megkeresések a felvételi feltételekkel együtt T. Dragomir, Zsibó, Szilágy m. küldendők.

Pianino berbe keresetik. Cim a kiadóban.

Megvételre keresetik: Chopin: Phantasie Impromptu és Bach: Frühlingswachen című kották. Cim a kiadóban.

Kezdek részére zongorákat jutányos áron vállallok. Cim a kiadóban.

Eladó Vasvári Palotában egy házépítésre alkalmas házhely tervekkel és építési engedéllyel, 2 ablak, egy ajtó. Értekezhetni Fellegvári-ut 9.

Megvételre keresek lyceumi elemi iskola 4 ik osztályában használatos tankönyveket. Cim a kiadóhivataltban.

Ha olcsón akar mérle-hez jutni, úgy keresse fel Lőrincz mérlegkészítőt, a hol úgy asztali, mint hidmérlegeket bármely nagyságban kaphat, minden sulyal felszerelve Lazár-utca 27. és 6 sz. alatt.

Tanulóleány felvétetik a Lapkiadó és Nyomdai Műintézetbe. Egyetem-u. 3

FIGYELEM! A „PANNONIA”-SZÁLLODA földszinti éttermében me NAGY DISZNÓTOR-ESTÉLY Szenensült flekken. E sörrendű cigányzene Pártfogást kér: R. RÁPOLTI JÓSKA flekken m-ster.

Teljesen új műsor és új kacagató bohózatok a kedélyes **TRANSYLVÁNIA ORFEUMBAN** Jókai-utca 4. sz. a.

A „Házasságközvetítő iroda” és a „Planétás ember” mindkettő rendkívül kacagató. - Igazgató tulajd.: **RÉTHY SÁNDOR**

LAPKIADÓ R.T.
KOLOZSVÁR